

Sisekaitseakadeemia
Justiitskolledž

Daivi Drenkhan

IDENTITEEDIVARGUSED
Lõputöö

Juhendaja:
Uno Traat, lektor

Tallinn 2012

ANNOTATSIOON

Kolledž: Justiitskolledž	Kuu ja aasta: Mai 2012
Töö pealkiri: Identiteedivargused	
Töö autor: Daivi Drenkhan	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
Allkiri:	
<p>Lühikokkuvõte: Töö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 45 leheküljest. Töö põhieesmärk on anda ülevaade identiteedivarguste iseärasustest, keskendudes esmajoones kannatanutele põhjustatud kahju väljaselgitamisele ja hindamisele. Töö koosneb kahest peatükist, millest üks on teoreetiline ja teine uurimuslik. Esimeses peatükis kirjeldatakse inimese identiteeti moodustavaid täiendeid ja identiteedivarguste olemust üldse. Lisaks antakse ülevaade meetoditest, kuidas identiteedivargad andmeid saavad, ning seadustest, mis kaitsevad indiviide nii Eestis kui ka mujal maailmas. Töö uurimuslikus osas kasutatakse kvalitatiivmetodoloogia üht meetodit – juhtumianalüüsi. Andmeid koguti intervjuude käigus, milleks kasutati arvutiprogrammi Skype. Intervjuude käigus kasutas autor ankeeti, mis koosnes tema enda poolt koostatud küsimustest. Küsimused muutusid vastavalt intervjuu kontekstile, lisaks improviseeriti paljud küsimused vestluse käigus. Valimi moodustas kolm isikut, kes leiti kas meedia abil või siis autori tutvusringkonnast. Uurimus viidi läbi ajavahemikul 01.01.2012-15.03.2012. Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati kaks uurimusküsimust: mis asjaolud kvalifitseerivad identiteedivargused ohtlikeks, rasketeks kuritegudeks?; kuidas mõjutab inimesi identiteedivarguse ohvriks langemine? Töös on kasutatud 31 allikat, millest 20 on inglise keeles ja 1 soome keeles. Võõrkeelne kokkuvõte on kirjutatud inglise keeles.</p>	
Võtmesõnad: identiteet, identiteedivargused, kuritegu	
Võõrkeelsed: identity, identity theft, crime	
Säilitamise koht:	

Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	6
1. IDENTITEEDIVARGUSED	8
1.1. Identiteedivarguste mõisted ja olemus	8
1.2. Identiteedivarguste poolt ohvritele põhjustatud otsene ja kaudne kahju	12
1.3. Identiteedivargused ja selle seos teiste kuritegudega	14
1.4. Meetodid andmete/informatsiooni saamiseks	16
1.5. Identiteedivargused Eestis	18
1.6. Seadused Eesti õiguses	20
1.7. Seadused väljaspool Eestit.....	22
2. UURING.....	24
2.1. Uuringu olemus	24
2.2. Eesmärk ja uurimusküsimused.....	25
2.3. Metoodika, uuringu korraldus ja valim	26
2.4. Juhtumite ülevaade ja analüüs	27
2.5. Järeldused ja ettepanekud	35
KOKKUVÕTE	39
SUMMARY	41
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43

Mõistete ja lühendite loetelu

Cabinet Office - asub Ühendkuningriigi valitsuse keskmes, mille ülesandeks on valitsuse töö paremaks muutmise.

CIFAS – (Credit Industry Fraud Avoidance System)- Krediititööstuse pettuse vältimise süsteem on kasumit mitte taotlev assotsiatsioon, mis esindab era- ja avalikku sektorit. CIFAS on pühendatud pettuse, kaasaarvatud töötajate pettuse, identifitseerimise, ja finantskuritegude ning sellega seotud kuritegude ennetamiseks.

Department of Homeland Security – on Ameerika Ühendriikide Sisejulgeolekuministeerium, mille ülesandeks on USA riikliku julgeoleku tagamine.

FTC - (Federal Trade Commission) - Ameerika Ühendriikide Föderaalne Tarbijakaitse Komisjon aitab vältida äritegevusi, mis on konkurentsivaenulikud või petlikud või ebaausad tarbijate suhtes

Identiteet - teadmine endast sotsiaalseis olukordades ja suhetes; eneseteadvus.

ITRC - (Identity Theft Resource Center) – kasumit mitte taotlev, riiklikult tunnustatud organisatsioon, mis on pühendatud üksnes identiteedivarguste ja sellega seotu mõistmiseks.

Javelin Strategy & Research - on juhtiv, riiklikult esinduslik ja üksnes finantsteenuste teemadel kvalitatiivsete uuringute varustaja. Põhineb rangetel statistilistel meetodikatel.

OECD - (Organization for Economic Co-operation and Development). Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon on arenenud tööstusriike koondav rahvusvaheline organisatsioon. OECD tegeleb peamiselt majanduspoliitikaga: üldise teabevahetuse, andmete kogumise, statistika avaldamise, majanduse analüüsi, prognooside ja muu sellisega.

SISSEJUHATUS

Tänapäeval, kus õiguskaitseorganite tööd riigi turvalisuse tagamisel peetakse esmatähtsaks, on üha olulisemaks muutunud küsimus, kuidas seda teha uut liiki kuritegude ilmnemisel. Erialase väljaõppe saanud töötajate palkamine ning nende teadmiste rikastamine uute kogemuste ning informatsiooniga on väga oluline. Sama oluline roll on uute kuriteokoosseisude avastamisel ning lahendamisel seadusandlusel, mida peab pidevalt kaasajastama. Paraku ei aita alati kõrgharitud tööjõust ja seadustest, et ära hoida vältimatut.

Viimastel aastatel on palju räägitud identiteedivargustest Eesti ühiskonnas. 2010. aastal Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna poolt avaldatud uuringu kohaselt registreeriti kõige enam just esimest korda teise isiku identiteedi ebaseadusliku kasutamise ehk identiteedivarguste juhtumeid. (Ahven jt 2011) Identiteedivargus on tuntud ka kui komplekskuritegu, sest suur osa juhtumeid pannakse toime eesmärgiga hõlbustada niiviisi teiste kuritegude, nagu narko- või inimkaubanduse ja terrorismi levikut.

Lõputöö autorile teadaolevalt on käsitletavat teemat Eestis väga vähe uuritud. Lisaks on emakeelse kirjanduse leidmine olnud raskendatud, kuna sellekohast materjali napib. Eelnevast hoolimata leiab autor, et antud teema on aktuaalne mitte üksnes Eestis, vaid ka mujal maailmas, ning see vajab laiemat käsitlemist.

Lõputöö koosneb kahest peatükist: teoreetilisest ja empiirilisest. Esimeses peatükis püüab autor selgitada identiteedivarguste riiklikke ja globaalseid definitsioone ja seda, kuidas standartsete lähenemiste puudumine varjab probleemi tõelist olemust. Teoreetiline osa kirjeldab, kuidas on omavahel seotud isikuandmete kuritarvitamine terrorismiga ja veel teiste kuritegudega. Samuti tutvustatakse täiendeid, mis moodustavad ühe inimese identiteedi, ning kirjeldatakse meetodeid, kuidas vargad neile ligi pääsevad.

Lõputöö uurimisaineks on identiteedivarguste tagajärjed. Autor kasutab identiteedivarguste kui protsessi ja vargusega ohvritele kaasneva mõju välja selgitamiseks kvalitatiivmetodoloogia üht meetodit – juhtumianalüüsi. Nimetatud meetod lubab töö teises faasis analüüsida ja kirjeldada ainulaadseid kaasuseid. Juhtumianalüüs võimaldab fookusesse võtta spetsiifilise inimgrupi, aidates teistel mõista, kuidas nad näiteks teatud olukordades toime tulevad. Autor pidas kõige efektiivsemaks andmekogumisviisiks süvaintervjuud, sest nii saavad intervjuueeritavad ise anda kogetule tähendused ja

hinnangud. Vestlust on võimalik analüüsida mitte ainult välja öeldud sõnade kaudu, vaid näiteks ka emotsioone, hääle tugevust ja kehakeelt jälgides. Süvaintervjuude abil saadud informatsioon on kvalitatiivmetodoloogia seisukohalt väärtuslik. Uuring rikastab ja toetab omaltpoolt töö teoreetilist osa ning püüab selgitada identiteedivarguseid kui kuriteo vahelduvaid ilminguid ühiskonnas. Autori enese hinnangutest ja uuringu tulemustest lähtuvalt antakse teadustöö lõpus uurimisküsimustele vastused ning tehakse identiteedivarguste ennetamiseks vajalikud ettepanekud.

Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade identiteedivarguste iseärasustest ning kirjeldada antud kuriteo kahjulikke ja negatiivseid mõjusid kannatanutele.

Lõputöö raames on esitatud järgnevad uurimusküsimused:

- 1) Mis asjaolud kvalifitseerivad identiteedivargused ohtlikeks, rasketeks kuritegudeks?
- 2) Kuidas mõjutab inimesi identiteedivarguse ohvriks langemine (negatiivsed ja kahjulikud mõjud)?

Lõputöö teine peatükk keskendub peamiselt inimeste isiklike kogemuste kirjeldamisele. Informatsiooni saamiseks viis autor läbi poolstruktureeritud intervjuud identiteedivarguste ohvritega. Intervjuud viidi läbi interneti vahendusel arvutiprogrammi Skype abil. Kuna uuring viidi läbi kvalitatiivmeetodit kasutades, on juhtumianalüüsi koostamisel eelistatud just väike valim. Lõputöö uuringu valimiks on kolm isikut - üks meessoost ja kaks naissoost. Uuring viidi läbi ajavahemikul 01.01.2012 - 15.03.2012.

Käesolevas töös on kasutatud õigusaktide 15.03.2012. seisuga redaktsioone.

1. IDENTITEEDIVARGUSED

1.1. Identiteedivarguste mõisted ja olemus

Tänapäeval peetakse õnnistuseks tehnoloogia kiiret arenemist. Tahvelarvutid, nutitelefonid ja plasmatelevid pole enam unistused paberil, vaid nüüdisaja reaalsus. Ka internet pole enam ammu luksuskaup, millele pääsevad ligi vaid vähesed. Vastavalt Eesti Statistikaameti 2011. aasta uurimusele on 71%-l leibkondadest internetiühendus, ja püsiühendus 66%-l (Eesti Statistikaamet). Nii nagu on igal mündil kaks poolt, on seda ka tehnoloogia kiirel arenemisel. Tehnoloogia imede abil pannakse toime aina rohkem kuritegusid. Miks see nii on? Esiteks on internet ahvatlev nii noortele kui ka vanadele, pahatihti veedetakse arvuti taga istudes tunde vesteldes ning kommenteerides suhtlusportaalides, sooritades internetitehinguid või teostades makseid. Paraku peaksid inimesed olema üliettevaatlikud enda isiklike andmeid paljastades. Inimene, kes kasutab teise inimese isiklike andmeid omakasu eesmärgil, ilma tegeliku omaniku nõusolekuta, kutsutakse identiteedivargaks ning nende tegu identiteedivarguseks.

Autor leiab, et identiteedivarguse mõistel puudub ülemaailmne definitsioon, mida kõik riigid ühtselt aktsepteeriksid. Tulenevalt eelnevast on kõnealusele terminile antud mitmeid ning kohati üksteisest erinevaid tähendusi.

Kirjanduslikud allikad kasutavad identiteedivargust ja identiteedipettust pahatihti paralleelselt samas tähenduses. Ometi on see tegevus väär, sest identiteedivargusega ei kaasne alati tingimata ka identiteedipettus. Milles siis seisneb nende terminite erinevus?

Identiteedivargus on personaalse informatsiooni paljastus, mis juhtub siis, kui ühe isiku isiklike andmeid on võetud teise indiviidi poolt, ilma tema otsese nõusolekuta. Identiteedipettus on aga informatsiooni tegelik väärarvitus rahalise kasu saamiseks ja ilmneb, kui kurjategijad võtavad illegaalselt kätte saadud isikliku informatsiooni ja teevad petturlikke oste või väljamakseid, loovad valekontosid või muudavad olemasolevaid, üritavad saada näiteks tööhõive või tervishoiu teenuseid. (Javelin Strategy & Research 2010)

Identiteedivargus on mitmetahuline keelatud tegevus. See sisaldab üldjoontes pikas ahelas vääri tegusid või kuritegusid, mis sooritatakse erinevate tegevuste jada tulemusel. Selle keerukus on viinud erinevate mõistete seaduslikele kategoriseerimistele OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development*) liikmesriikides. Liigitamiste järgi kvalifitseerub identiteedivargus spetsiifiliseks kuriteoks, kodaniku väärteoks või ettevalmistavaks sammuks teiste kuritegude nagu pettus, võltsimine, terrorism ning rahapesu korraldamisel. (Online...2009:16)

„Identiteedivargus ilmneb siis, kui osapool hangib, kannab üle, omab, või kasutab volitusteta loomupärase või seadusliku isikliku informatsiooni, kavatsusega sooritada või seostada seda pettuse või teiste kuritegudega”. (Online...2009:16)

Hoffman & McGinley (2010:29) arvates on olemas kaheksat tüüpi identiteedivargust: krediitkaardipettus, valitsuse dokumentide või soodustuste pettus, tööhõivega seotud pettus, telefoni või kasumipettus, pangapettus, muu identiteedivargus ja nurjunud identiteedivargus.

Kõige rohkem muret tekitav aspekt identiteedivarguste puhul on asjaolu, et ohvriks võib langeda igaüks ja igal ajahetkel. Vanus, rass, sugu ja majanduslik seisund ei hoia kuritegu ära. Ohus on nii vastsündinud kui ka juba surnud inimesed. (Hoffman & McGinley 2010: 29)

Vastavalt Millsi (2007:14-18) teooriale moodustavad meie identiteedi kolm peamist elementi: biomeetriline, omistatud ja biograafiline identiteet.

- Biomeetrilise identiteedi moodustavad füüsilised täiendid, mis on individuaalselt unikaalsed, näiteks sõrmejäljed, hääl, silma võrkkest, näo struktuur, DNA profiil, käe geomeetria, soojuskiirus jne.
- Omistatud identiteet sisaldab osa isiku identiteedist, mis on omandatud sünniga, kaasa arvatud nende täisnimi, sünnikuupäev ja –koht ning vanemate nimed.
- Biograafiline identiteet sisaldab osa identiteedist, mis on aja möödudes üles ehitatud.

Aru saades mõistest „identiteet“ ning kuidas selle komponendid tegutsevad erinevates keskkondades, on ülioluline määrata sobivad tähendused, et seda kaitsta. Identiteedi

tuumikkomponente on suhteliselt kerge mõista. Nad tuginevad üldjoontes kindlaksmääratud ja tõendatavatel täienditel, mis on tavaliselt ametlikult tagatud ja registreeritud ametivõimude poolt. Need täiendid sisaldavad indiviidide sugu, ees- ja perekonnanime, sünnikuupäeva ja –kohta, vanemate ees- ja perekonnanime, ning mõnes riigis üksikisikule määratud sotsiaalkindlustuse numbrit. Persoone võib samuti identifitseerida teiste täienditega, kaasa arvatud arvuti kasutajanimi ja salasõna, internetilehekülg, blogi, IP-aadress, e-maili aadress, pangakonto number ja PIN-kood. (Online...2009:16-17)

Täiendeid, mis moodustavad ühe inimese identiteedi, nimetatakse „kuumadeks produktideks“. See on tingitud asjaolust, et paljude petturite silmis on isiklikud andmed sama väärtuslikud ning teisaldatavad nagu autoosadki. Seega mõiste „kuum produkt“ demonstreerib, kuidas konkreetsed produktid muutuvad varastele palju vastuvõetavamaks, kui teised. See, milliseid omadusi nendele produktidele on omistatud, kirjeldatakse akronüümiga IHALDATUD (*CRAVED*). (Clarke 1999, ref McNally & Newman 2008:13)

Produktid on:

- varjatavad (*concealable*),
- eemaldatavad (*removable*),
- kättesaadavad (*available*),
- väärtuslikud (*valuable*),
- nauditavad (*enjoyable*)
- ühekordselt kasutatavad (*disposable*). (Clarke 1999, ref McNally & Newman 2008:13)

Mills (2007:24-26) toob välja mõned näited, mida seaduserikkuja tänu varastatud identiteedi osale ning sealt edasiste identiteedidokumentide hankimisele korda võib saata:

- ✓ taotleda ohvri nimel mobiiltelefoni lepingu;
- ✓ taotleda ohvri nimel krediitkaarti;

- ✓ avada ohvri nimel pangakonto või luua sotsiaalvõrgustikku konto;
- ✓ taotleda ohvri nimel teisi finantsteenuseid;
- ✓ taotleda ohvri nimel kõiksuguseid soodustusi (näiteks eluasemetoetus, maksusoodustused, sissetulekutoetus, tötuabiraha, lastetoetus);
- ✓ taotleda ohvri nimel autojuhilube;
- ✓ registreerida ohvri nimele transpordivahendit;
- ✓ taotleda ohvri nimel passi.

Mitmed kirjandusallikad iseloomustavad identiteedivargust kui komplekskuritegu. Komplekskuriteoga on tegemist siis, kui üksiktoiming toodab kahte või enam tösist või vähem tösist kuritegu; komplekskuriteo puhul on seaduserikkumine vajalik, et sooritada mõnda teist. (BATASnatin...22.09.2011.)

Identiteedivargus on komplekskuritegu, mida saab organiseerida ning siduda rahvusvaheliste kuriteo sündikaatidega, kaasa arvatud terrorism, pornograafia, ja narko- ning inimkaubandus. Identiteedivargus võib olla kohalik, haarates kaasa sõpru, perekonda ja naabreid. Mõlemal juhul on identiteedivargust raske jälgida, see ületab õigusalluvuspiire ning teeb asjaosaliste vastutusele võtmise raskeks. (Identity Theft Assistance Center 2011)

Käesoleva töö autori arvates on identiteedivargused Eestis kasvav trend. Eelöeldut kinnitab Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna poolt 2010. aastal läbiviidud uuring, mille kohaselt suurenes 2010. aastal just nende kuritegude arv, mis käsitles teise isiku identiteedi ebaseaduslikku kasutamist (Ahven jt 2011). Autor on seisukohal, et kuna identiteedivargusi on Eesti kontekstis vähe uuritud, ei ole teada, millised on kuriteo iseärasused, kui palju on ohvreid tegelikult ning millist kahju nad kannavad.

Pope (2006:13) leiab, et identiteedivargus on üks kiiremini kasvav küberkuritegu Ameerikas.

Vastavalt novembris 2011. aastal ilmunud "Identiteedivargused majapidamistes, 2005-2010" („*Identity theft Reported by Households, 2005-2010.*“) uuringule, langes 2010. aastal üksnes Ameerika Ühendriikides identiteedivarguste ohvriks 7% ehk umbes 8,6 miljonit

majapidamist (kusjuures majapidamistes elas vähemalt üks liige vanuses 12 aastat või vanem, kes koges üht või mitut tüüpi identiteedivargust) (Langton 2011).

1.2. Identiteedivarguste poolt ohvritele põhjustatud otsene ja kaudne kahju

Ohvrite kaudne kaotus võib võtta palju vorme. Puudub statistika, mis silmnähtavalt peegeldaks kaudse kahju suurust, mida identiteedivaraste ohvrid võivad individuaalselt kanda. Ameerika Ühendriikide Föderaalne Tarbijate Komisjoni (*Federal Trade Commission ehk FTC*) ja Krediidi Tööstuse Pettuse Vältimise Süsteem (*Credit Industry Fraud Avoidance System ehk CIFAS*) on jaganud selles vallas nõuandeid. Vastavalt Ameerika Ühendriikide FTC poolt läbi viidud uuringule “Identiteedivarguse uuring 2006” (“*2006 Identity Theft Survey Report*”) andis 16% identiteedivaraste ohvritest teada raskustest krediitkaardi hankimisel või kasutamisel ja 10%-le raporteeritutele keelduti andmast jooksevkontot või nende tšেকে ei tunnistanud. Uuring reflekteerib, et koguni 37% kõikidest identiteedivarga ohvriks langenutest teavitasid vähemalt ühe eelpool mainitud probleemi ilmumist ja 21%-l kannatanutest esines rohkem kui üks eelpool nimetatud probleemidest. (Online...2009:38)

Lisaks eelnevale väitsid 33% ohvritest, kes olid kogenud üht või enam ülalpool nimetatud probleemidest, et nad kulutasid enda identiteedivarguse ning sellega seotu lahendamiseks 40 tundi ja rohkem. Sarnaselt FTC-le raporteerib CIFAS, et ohvrid võivad vajada oma probleemide lahendamiseks ja enda hea nime puhastamiseks aega vahemikus 3 - 48 tundi. CIFAS lisab, et nendel juhtudel, kus on aset leidnud nii-öelda totaalne kaaperdamine ehk juhtum, mis sisaldab 20 - 30 erinevat organisatsiooni, võib ohvril kuluda enda asjade korda ajamisele üle 200 tunni ning maksta kuni 8000 £ (ehk umbes 9704.03 eurot). (Online...2009:38)

On tõendeid, et nime taastamiseks vajaminev aeg sõltub toimepandud identiteedivarguse tüübist. Üldjuhul võtab ohvril oluliselt kauem aega lahendamaks krediitkaardi kontrol teostatud petturliku makset. (Hoffman & McGinley 2010:44)

Hoffman & McGinley (2010:45) poolt läbi viidud uuringu “Identiteedivargus: Tagajärg 2007” (“*Identity Theft: Aftermath 2007*”) kohaselt võttis ohvritel, kelle olemasolevat kontot oli väärarvatatud, aega enda nime taastamiseks keskmiselt 116 tundi. Lisaks jõuti

tulemusele, et uute kontode pettusega, kriminaalregistriga, valitsuse dokumentidega ja meditsiinipettusega seotud probleemide lahendamine võtab aega veelgi kauem. Halvimal juhul ei õnnestu ohvril iial kuriteo toimepanijat leida ega enda süütust tõestada.

“Identiteedivargus: Tagajärg 2007” (“*Identity Theft: Aftermath 2007*“) uuringu kohaselt osutasid peaaegu pooled (49%) vastanutest, et kuriteoga kaasnes nende perekondades stress. 23% teatasid perekonnaliikmete poolt mõistmise puudumist ja 22% vastanutest andsid teada, et kuritegu avaldas mõju nende lastele. Samast uuringust selgub, et enamuse (80%) ohvritest olid kuriteo avastamise järgselt solvunud või vihased. 74% vastanutest tundsid frustratsiooni ja 66% pahameelt. Üle poolte (56%) uuringus osalenud ohvritest tundsid muret enda finantsilise turvalisuse pärast. Lisaks leidis uuring, et 57% osalenutest kogesid pärast identiteedivarguse ohvriks langemist jõuetust ja ligi pooled (48%) vastanutest tundsid end reedetuna. (Hoffman & McGinley 2010:46-48)

Tarbijad, kes on langenud identiteedivarguse ohvriks, võivad negatiivse krediidikonto aruande tõttu kaotada töö, jääda ilma õppelaenudest või saada eitavaid vastuseid kodulaenudele ja autoliisingutele. Halvimal juhul isik arreteeritakse kuritegude eest, mida ta ei sooritanud. Ohvrid kannavad ka kaudseid rahalisi väljaminekuid, kaasa arvatud laenuandjate algatatud hagide ja teiste ettetulevate takistuste maksumused. Kannatanutel on emotsionaalselt raske enda privaatsuse rikkumise pärast ning reputatsiooni ja krediidialoo taastamine võib tekitada neis frustratsiooni. (Online...2009:38).

Tabell. Identiteedivarguse tagajärjel tekkida võivad otsesed ja kaudsed kahjud

Otsesed negatiivsed mõjud	Kaudsed negatiivsed mõjud
Töö kaotamine	Rahalised väljaminekud hagide esitamisel
(Õppe, auto, maja) laenudest ilmajäämine	Rahalised väljaminekud krediidi saamisel või säilitamisel
Arreteeritakse kuritegude eest, mida pole toime pandud	Emotsionaalne läbielamine privaatsuse rikkumise eest
Trahvid	Frustratsioon enda reputatsiooni ja krediidialoo taastamisel
Ajaressurss	Usalduse kaotamine asutuste ja lähedaste

	suhtes
Tšekke ei tunnustata	Moraalne kahju
Jooksevkontot ei avata	Vihatunne

Tabelist nähtuvad peamised identiteedivarguse tagajärjel tekkida võivad kahjud. Otsesed ja kaudsed kahjud on otseselt sõltuvad identiteedivarguse tüübist, selle kestvusest ja veel teistest faktoritest. Näiteks leiab autor, et mida kauem kestab identiteedivargus, seda suuremad on ohvri kahjud.

Identiteedivargus võib ilmned a isikulise, ettevõtte või valitsusepoolse hooletuse tagajärjel. Ometi võib vargus aset leida ka juhtudel, kus pole hooletust ühelgi osapoolel. See, kuidas identiteedivargus ilmneb, vihjab usaldusele. Näiteks ettevõtted, kelle turvalisuse praktika on ebapiisav, võivad sellest tulenevalt vargale paljastada nende valduses olevaid tarbija isiklike andmeid. Tagajärjeks võivad viimased kanda seoses usaladuse reetmisega kohtuhagide, trahvide ja klientide kadumise näol nii otsest kui ka kaudset kahju. (Online...2009:39).

1.3. Identiteedivargused ja selle seos teiste kuritegudega

Identiteedivargust kasutatakse tihti nii vägivaldsete kui ka mittevägivaldsete kuritegude hõlbustamiseks ja varastatud identiteete kasutatakse kriminaalide ning terroristide tõeliste isiksuste varjamiseks, mis omakorda aitab neil vältida õiguskaitseinstiitutsioonidele vahele jäämist. Valeidentiteete kasutatakse teenuste ostmiseks nagu mobiiltelefonide ost, ning igasugust laadi kuritegude täideviimiseks. Identiteedivargusega hangitud raha kasutatakse aga narkootikumide ostmiseks ja terroriaktide finantseerimiseks või müüakse varguse käigus saadud kaup maha, et kasvatada fonde eelpool nimetatud tegevusteks. (Hoffman & McGinley 2010:27)

Stana (2002) on veendunud, et identiteedipettus ja identiteedivargus on segatud enamusse, kui mitte kõikidesse, Ameerika Ühendriikide vastu suunatud terroristide salaplaanidesse. 2002. aastal kirjeldas Ameerika Ühendriikide õiguskantsler (*Attorney General*)

identiteedivargust kui peamist komponenti ülemaailmses terroristide tegevuses (Hoffman & McGinley 2010:115).

Leitud on veel üks identiteedipettuse kategooria- isikliku dokumendi pettus (Stana 2002). Tegemist on petturliku isiku dokumendiga, mida kasutatakse eesmärgil siseneda illegaalselt Ameerika Ühendriikidesse. Näited sellistest dokumentidest sisaldavad välis- ja siseriiklikke passe, üliõpilas- ja tööviisid, välis- ja siseriiklikke kodakondsuspabereid, piiriületuskaarte, rohelisi kaarte, pagulase reisipabereid, immigrantide viisid ja riiki uuesti sisenemise pabereid. (Hoffman & McGinley 2010:115-116)

Üks selline isikliku dokumendi pettus (näiteks passi pettus) lubas ühel 1993. aastal Maailma Kaubanduskeskusele pommi panijal siseneda Ameerika Ühendriikidesse (Stana 2002). Selles plahvatuses hukkus kuus ning viga sai tuhat inimest. Varastatud identiteete kasutati ka nurjunud millenniumi salaplaanis õhkida Los Angelese Rahvusvaheline Lennujaam. (Hoffman & McGinley 2010:116)

Ameerika Ühendriikide Sisejulgeolekuministeerium (*Department of Homeland Security*) tunnistas, et petturlikud isikutõendid on kodumaa turvalisusele väljakutseks, kuna terroristid võivad kasutada lennuki pardale astudes valedokumente (Monahan 2009:162).

Identiteedivargused ja küberkuriteod on sarnaselt siseriiklikule turvalisusele ohuks ka ülemaailmsele turvalisusele. Mõistes kuritegude loomust ja keskkonda, kus neid toime pannakse, on hädavajalik välja arendada turvalisusemeetodid. Mõned terroristid, kes 11. septembril 2001. aastal Ameerika Ühendriikidele suunatud rünnakutes osalesid, oli varasemalt toime pannud identiteedivarguse. Näiteks üks neist kasutas surnud naisterahva krediitkaarti. (Hoffman & McGinley 2010:115)

Riiki saabudes saab petturlikke või varastatud identiteedidokumente osta pörandaalustelt turgudelt ning kasutada neid riigist väljasaatmise vältimiseks. Kõige nõutumad dokumendid on juhiluba, sünnitunnistus ja sotsiaalkindlustuse kaart. Üht sellist identifitseerivat dokumenti kasutades on võimalik hankida ülejäänud kaks, kuid kõige tähtsam osa identifitseeritavatest dokumentidest Ameerika Ühendriikides on sotsiaalkindlustuse number (SSN). (Stana 2002)

Uuring nimega „Identiteedipettus ja rahvusvaheline kuritegu“ (*„Identity Fraud and Transnational Crime“*) avaldati aastal 2000 ja see osutab sellele, et identiteedipettus ehk

petturlike identifitseerivate dokumentide kasutamine, aitab kaasa organiseeritud kriminaalsetele tegevustele nagu inim-, narko- ja relvakaubandus (Hoffman & McGinley 2010:94).

1.4. Meetodid andmete/informatsiooni saamiseks

Autor nimetab siinkohal enamlevinumaid meetodeid, kuidas identiteedivargad enda ohvrite andmeid saavad. Kuna informatsiooni saadakse väga erinevaid viise kasutades, siis pole loetelu lõplik.

Autor leiab, et üks peamine viis, kuidas varas andmeid saab, on kaotatud dokumendi või mõne muu kaardi leidmine. Levinud on ka krediitkaartide kopeerimine vastavate seadmetega.

Informatsiooni saadakse ka „liikuva maja“ strateegiat kasutades. Elukoha aadressi muutumisel on oluline sellest teavitada kõiki endiseid teenusepakkujaid ja krediidiandjaid. Selline abinõu aitab vältida oluliste dokumentide jõudmist võõra inimese valdusesse, kes võib neid oma huvides ära kasutada. (Mills 2007:46-50)

Reisimisel tekib suurenenud oht langeda identiteedivarguse ohvriks. Lennuki või laeva pardapääsmed, millel on inimese nimi, sünniaeg ja kodakondsus, visatakse üsna sagedasti lihtsalt prügikasti. Pahatahtlik, kuid taiplik isik võib piletil olevaid andmeid kasutada uute dokumentide valmistamiseks, mida kasutatakse juba ebaseaduslikke tehinguid sooritades. Hotellis viibides on samuti soovitatav kasutada võimaluse korral seifi oma tähtsate dokumentide nagu ID-kaardi või passi hoiustamiseks. Juhul, kui teie tuppa pääsevad vargad, siis puudub neil vähemasti ligipääs teiste isikute isiklikele andmetele. (Mills 2007:50-54)

Petturid kasutavad informatsiooni hankimiseks tihtipeale helistamist. See toiming võib paista legaalse tegevusena, sest ohvrid usaldavad kõne sooritajat ega aima midagi halba. Mõningal juhul võib helistaja väita, et ta töötab pangas ning vajab teie kontole ligi pääsemiseks salasõna või muud isikut tuvastavat elementi. Kui helistaja teab ohvri kohta kõiki teisi andmeid ning ta seda ka telefonitsi tõestab, ei teki ka alust kõne sooritajat kahtlustada. (Mills 2007:55-60)

„Phishing“ on üks pettuse vorme, mille käigus saadetakse ohvrile e-kiri. Kui kõnealune kiri avatakse, ilmub lugeja ette näiliselt tema panga kodulehekülge, milles väidetakse esinevat probleemi. Seejärel palutakse ohvril sisestada pangakontole pääsemiseks kasutajanimi, salasõna või konto number. Andmete sisestamise ja sisselogimise nupu vajutamise järgselt antakse vargale kõik, mida tal on vaja teise isiku pangakontole ligi pääsemiseks. Ohver suunatakse seevastu edasi uuele internetileheküljele ilma, et ta aimaks, mis äsja juhtunud oli. 2003. aastal hindas Suurbritannia politsei selliste pettuste kogumaksumuseks 60 miljonit inglise naela ja seda üksnes Suurbritannias. (Mills 2007:80-81)

Uuring, mille käigus intervjueriti Ameerika Ühendriigis 59 föderaalvanglas viibivat kinnipeetavat, kirjeldab nende isikute tunnusjooni ja tehnikaid, mis aitasid neid kuritegude toimepanemisel. Tulemused näitavad, et identiteedivargad on demograafiliste tunnusjoonte (näiteks vanus, sugu, rass, sotsiaalne klass, töötus ning kriminaalne taust) poolest väga mitmekülgne grupp inimesi. Lisaks selgus, et kõige harilikum meetod informatsiooni hankimiseks on selle ostmine kellegi kolmanda käest või varastamine prügi- ja postkastidest. (Copes & Vieraitis 2009:335)

Identiteedivarguse ohvriks võivad langeda nii elavad kui ka juba surnud inimesed. CIFAS raporti kohaselt on surnu kehastamine identiteedivarguse kõige kiiremini kasvav vorm Suurbritannias, tõustes aastast aastasse 60%. (Mills 2007:69). Töö autori seisukohalt on näiteks surnud vastsündinu identiteedi vargus kasulik. Esiteks puudub vastsündinul biograafiline identiteet, mis suurendaks vahelejäämise riski. Teiseks ei oska keegi surnud inimest kuriteos kahtlustada.

Cabinet Office (2002) leiab, et sellise juhtumi puhul võib varas leida andmeid surnud lapse kohta surnuaiast, valides sünnikuupäeva, mis on tema omale lähedane. Seal (2006a, ref Hoffman & McGinley 2010:17) lisab omalt poolt, et kurjategijad valivad just sageli sarnase või sama nimega ohvri, et minimeerida riski libastuda ja vahele jääda. Alates nime ja sünnikuupäeva väljalimise hetkest, on suhteliselt kerge omada sünnitunnistust, millest saab tähtis „aretusdokument“ (McNally & Newman 2008:123-124).

McNally & Newman (2008:63) selgitavad, et surnud isiku pettuste puhul ei ole elavat inimest, kes kuriteost ette kannaks, mistõttu ei pruugi pereliikmed seda ka iial avastada.

Autor leiab, et surnu kehastamine lubab seaduserikkujal kogu oma ülejäänud elu elada teise isiku nime all. Ta võib saada tööd kohas, kus ta seda reaalselt teha ei tohiks. Näiteks

oleks mõeldamatu palgata lasteaeda tööle isik, kes on lapsi seksuaalselt kuritarvitanud või värvata vangla- ja politseiametnikeks kriminaalse taustaga persoone. Tänu identiteedivargustele on see võimalik.

Lisaks leiab töö autor, et tehnoloogia areng on otseses seoses identiteedivarguste juhtumite kasvuga. Selline tehnika nagu arvuti ja telefon on muutnud identiteedivaraste töövõtteid. Enam ei ole vaja otsida prügikastides, sest andmeid saab varastada ka interneti teel oma ohvrite nutitelefonidest.

“Allumatu app ehk rakendus” on osa pahatahtlikust tarkvarast (*malware*), mis on maskeeritud mobiilse interneti rakendusena (rahvakeeles tuntud kui ‘app’). Need allumatud rakendused on kättesaadavad internetipoodide rakenduste kaudu, mis on loodud spetsiaalselt nutitelefonide kasutajate julgustamiseks nende allalaadimisel. Näiteks võivad need olla maskeeritud turvalisuse vahendina. Telefon laeb koos tellitud rakendusega alla ka allumatu rakenduse (*malware’i*). Enamuse ajast isik isegi ei tea, et allumatu rakendus tema telefonis on, kuna see tegeleb oma nii-öelda musta tööga ja on ohvri vaateväljast peidus. (Get...2011)

Kui see allumatu rakendus on juba teie telefonides, lubab see petturitel teha kõnesid, saata vahelt teksti- ja häälsõnumeid, sirvida ja alla laadida *online*-sisu. See tähendab, et neil on ohvri telefonis ligipääs kõikidele isiklikku laadi andmetele, näiteks internetimaksed. Andmeid saab seejärel levitada teistele mobiilse interneti kasutajatele, müüa edasi või kuritarvitada identiteedivaraste poolt. (Get...2011)

1.5. Identiteedivargused Eestis

2009. aastal muudeti identiteedivargus Eestis karistatavaks rahatrahvi või vabadusekaotusega. Varasemalt kehtinud õiguse järgi olid karistatavad kelmuse juhtumid (näiteks KarS § 209), kus isik lõi teisele isikule tegelikest asjaoludest (sealhulgas identiteedist) väärettekujutuse varalise kasu saamise eesmärgil. Kui aga varalist kasu ei saadud, siis isiku tegu ei täitnud KarS-s sätestatud kelmuse kuriteokoosseisu. Toona identiteedivargus kui selline karistatav ei olnud. (Karistusseadustik 15.11.2009)

Seoses KarS § 157² jõustumisega, muutus teise isiku identiteedi kasutamine karistatavaks, kui sellega oli tekitatud kahju teise isiku seadusega kaitstud õigustele või huvidele või kui see oli toime pandud kuriteo varjamise eesmärgil. Keelatud oli ka eelpool nimetatud eesmärgil identiteeti puudutavate andmete edastamine ja nendele juurdepääsu võimaldamine.

KarS §157² käsitleb teise isiku identiteedi ebaseaduslikku kasutamist järgmiselt: teist isikut tuvastavate või tuvastada võimaldavate isikuandmete tema nõusolekuta edastamise, nendele juurdepääsu võimaldamise või nende kasutamise eest eesmärgiga luua teise isikuna esinemise teel temast teadvalt ebaõige ettekujutus, kui sellega on tekitatud kahju teise isiku seadusega kaitstud õigustele või huvidele, või varjata kuritegu. Karistus sellise teo eest on rahatrahv või kuni kolmeaastane vangistus.

“KarS-s on 87 kuriteokoosseisu, mida selle kehtivusaja jooksul ei ole registreeritud. Esimest korda registreeriti kuritegu kaheksas kuriteoliigis, neist kolmel juhul on tegu uue kuriteokoosseisuga, mis jõustusid 2009. aasta lõpul või 2010. aasta jooksul. Kõige enam registreeriti esimest korda teise isiku identiteedi ebaseadusliku kasutamise (KarS-i §157²) ehk identiteedivarguse juhtumeid. Neid registreeriti 55. Identiteedivargusena käsitletakse üldjuhul kuritegusid, mil kellegi isikuandmeid kasutatakse tema nõusolekuta ning luuakse sel moel isikust vale ettekujutus.” (Ahven jt 2011)

Identiteedivargused klassifitseeruvad IT-kuritegudeks, mis käsitlevad selliseid tegevusi nagu teise isiku nimel ilma isiku nõusolekuta (virtuaal)konto loomine, teise isiku nimel e-post konto tegemine või sellelt kirjade väljastamine. (Politsei- ja Piirivalveamet 2011)

“Kui 2009. aastal moodustasid arvuti abil sooritatud kuriteod kokkuvõttes 45% mainitud kuritegudest (v.a. identiteedivargused), siis 2010. aastal juba 50%. Statistika näitab, et nii-õelda tavakuritegusid sooritatakse aina enam arvuti vahendusel. Kui lisada ka identiteedivargused, siis 2010. aastal pandi 51% kõikidest analüüsitud kuritegudest toime arvuti abil.” (Ahven jt 2011)

“Tüüpiline identiteedivargus seisneb valekonto loomises suhtlus- ja kuulutusteportaalides (nt orkut.com, rate.ee, iha.ee, armuliin.com jt). Esines ka juhtumeid, mil teise inimese nimel avaldati intiimteenuse pakkumise kuulutusi. Enamasti on intiimteenuse pakkumise kuulutused suunatud meestele, kurjategijad on selleks kasutanud oma tuttavate naiste

identiteeti ilma nende nõusolekuta. Mitmel korral püüti pääseda võõra nime all esinedes süüteo vastutusest või täitemenetluse kohustuse täitmisest.”(Ahven jt 2011)

“2010. aastal registreeritud identiteedivargustest tuvastati kahtlustatavana 34 isikut, sealhulgas viis alaealist. Kohtusse saadeti 10 identiteedivarguse juhtumit ja 15 kuriteos lõpetati menetlus avaliku menetlushuvi puudumise tõttu. Teise isiku identiteedi ebaseadusliku kasutamise eest mõisteti süüdi 5 isikut. Kõik süüdimõistetud olid noored eesti rahvusest 19- 33 aastased mehed. Kannatanuteks olid enamasti nende tuttavad mehed.” (Ahven jt 2011)

2011. aastal registreeriti teise isiku identiteedi ebaseaduslikku kasutamist ehk KarS §157² kuritegusid kokku 63. (Registreeritud...2012)

2012. aasta kahe esimese kuu jooksul registreeriti KarS §157² juhtumeid kokku 16: jaanuaris 9 ja veebruaris 7 (Justiitsministeerium 2012).

1.6. Seadused Eesti õiguses

Varaliste õiguste kõrval kaitsevad teisi isikuõigusi KarS §157² kõrval veel mitmed teised Eesti õigusruumis kehtivad seadused ja nende paragrahvid.

Eestis on keelatud eraviisiline jälitustegevus. Kodanikke kaitseb selle vastu KarS §137 lg 1, mille kohaselt on võimalik isikut karistada, kui tal puudub seaduslik õigus jälitustegevuseks ja teise inimese jälgimiseks eesmärgiga tema kohta andmeid koguda.

Isikut võib vastutusele võtta KarS §156 lg 1 alusel, mis keelab kirjavahetuse ja sidevahendi abil edastatud sõnumi saladuse rikkumise. Paragrahvi rikkumise eest on kurjategijale võimalik määrata rahaline karistus, kui aga rikutakse sama seaduse sama paragrahvi lõiget 2, millal pannakse isiku poolt toime sama tegu, ent sõnumi juurde pääseti oma tööülesannete tõttu, võib isikut karistada rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.

Karistatav on ka kutse- või ametitegevuses teatavaks saanud teise isiku tervist, eraelu või äritegevust puudutava teabe avalikustamine isiku poolt, kellel on seadusest tulenev kohustus hoida sellist teavet saladuses. (KarS §157)

KarS paragrahvid 206 ja 213 tagavad turvalisuse arvutiga töötamiseks ja veebikesskkonnas viibimiseks. Esimene eelpool nimetatutest paragrahvidest keelab arvutis olevate andmete või programmi ebaseadusliku vahetamise, kustutamise, rikkumise või sulustamise, kui sellega tekitatakse oluline kahju, samuti arvutisse andmete või programmi ebaseadusliku sisestamise. KarS §213 keelab arvutisüsteemis olevate andmete või programmi ebaseadusliku muutmise, kustutamise, rikkumise või sulustamise või arvutisüsteemi andmete või programmi ebaseadusliku sisestamise varalise kasu saamise eest.

Vastavalt KarS-i paragrahvidele 280 ja 281 on karistatav valeandmete esitamine ametiasutusele ametliku dokumendi või muu hüve või tulu saamiseks. Ebaõigete andmete esitamine kohturegistri pidajale, Eesti väärtpaberite keskregistrile, abieluvararegistrile, notarile või kohtutäiturile võib samuti kaasa tuua trahvi või vabadusekaotuse.

Täiendavalt kaitseb lisaks KarS-le isikuid teise inimese nõusolekuta tema andmete kasutamise eest Võlaõigusseadus (VÕS). Vastavalt VÕS § 1045 lg 1 punktile 4 on kahju tekitamine õigusvastane, kui see tekitati kannatanu isikliku õiguse rikkumisega. VÕS §1046 lg 1 kohaselt on isiku au teotamine, muu hulgas ebakohase väärtushinnanguga, isiku nime või kujutise õigustamatu kasutamine, eraelu puutumatus või muu isikliku õiguse rikkumine õigusvastane, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. (Võlaõigusseadus 26.09.2001)

Vastavalt Äriseadustiku (ÄS) § 15 lg 1 on ettevõtjal ainuõigus oma ärinimele. Kohus võib hagita menetluse korras keelata kasutada ärinime, mis ei vasta käesoleva peatüki nõuetele või mille kasutamiseks ei ole isikul õigust, ning keelu rikkumise korral rikkujat trahvida. See ei välista ärinime kaitset hagilises korras. (Äriseadustik 15.02.1995)

Loomulikult pakub kodanikele kaitset ka Põhiseadus (PS). Vastavalt PS § 17 ei tohi kellegi au ega head nime teotada. PS § 25 on igal õigustatud isikul õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. PS § 26 kohaselt on igal õigustatud isikul õigus perekonna- ja eraelu puutumatusle. (Põhiseadus 03.07.1992)

Lõputöö autor on veendunud, et paraku pole kõik süüteod nii selgepiirilised, et neid saaks vaadelda üksnes ühe seaduse ja paragrahvi rikkumisena. Teise isiku identiteedi ebaseaduslik kasutamine ning sellega kaasnev tegevus võib riivata kohati mitut seadust ja paragrahvi korraga. KarS § 63 lg 1 järgi, kui isik on toime pannud ühe teo, mis vastab mitmele eri süüteo koosseisule, siis määratakse või mõistetakse talle üks karistus

seadusesätte alusel, mis näeb ette raskeima karistuse. Identiteedivargus pannakse pahatihti toime selleks, et sooritada uusi kuritegusid, mis seaduse ning õiguskaitseorganite silmis on üldjuhul raskemad rikkumised kui kellegi teise identiteedi ebaseaduslik kasutamine. Autor on seisukohal, et seoses KarS §63 lg 1 tõttu avaldub KarS §157² rikkumiste arv statistikas tegelikkusest oluliselt väiksemal kujul.

1.7. Seadused väljaspool Eestit

Ühendkuningriik: Isikutõendavate dokumentide seadus (*The Identity Cards Act 2006*) allkirjastati märtsis 2006. aastal. Seadus kirjeldas Ühendkuningriigis loodud riiklikku isikutõendite programmi õiguslikku struktuuri. Programmi eesmärgiks oli suunata tähelepanu probleemidele, mis tekivad identiteedivarguse, immigratsioonipettuse ja riigitoetuse kuritarvitamise järgselt. Seadus muutis kellegi teise isikut identifitseeriva dokumendi enda valduses hoidmise või võltsitud dokumentide tegemiseks vajamineva seadme omamise kuriteoks. (Hoffman & McGinley 2010:132)

Lisaks eespool nimetatule muudeti kelmu kuriteokoosseisu. Pettusevastane seadus (*The Fraud Act 2006*) jõustus 2007. a jaanuaris ning selle § 1 sisaldab uut regulatsiooni. Antud seaduse kohaselt võib pettuseks nimetada juhtumeid, kui isik endale või teisele isikule kasu saamise või teisele isikule kahju tekitamise eesmärgil loob endast või teisest isikust teadlikult väärettekujutuse, jätab avaldamata andmed või kuritarvitab ametiseisundit. (Report 2007)

Prantsusmaa: Prantsusmaal valmistati 2005. aastal ette eelnõu identiteedivarguse kriminaliseerimise kohta, kuid eelnõu võeti 2006. a tagasi põhjusel, et identiteedivargus on juba kaitstud olemasolevate seadustega, näiteks Prantsusmaa Kriminaalkoodeksi artiklitega 434-23, 313-1 ja 131-12. (OECD 2008).

Kanada: Kanada Kriminaalkoodeksis on sätestatud identiteedivargus 10. osas. Artikkel 402.2 (1) kohaselt rikuvad seadust kõik, kes teadlikult hangivad või valdavad teise isiku identifitseerivat informatsiooni olukordades, mis annavad põhjust oletada, et informatsiooni kasutatakse mõne muu karistatava seaduserikkumise toimepanemiseks nagu pettus ja valelikkus. 402.2 (2) kohaselt karistatakse kõiki, kes edastavad, teevad

kättesaadavaks, jagavad, müüvad või pakuvad müüa teise isiku identifitseerivat informatsiooni, või omavad enda valduses andmeid eelpool nimetatud tegevuste eesmärgil. (Department of Justice 2009).

USA: USA Kongress võttis 30. oktoobril 1998. aastal vastu seaduse nimega Identity Theft and Assumption Deterrence Act. Seadust parandati 18 U.S.C. (*United State Code*) § 1028, mis muutis identiteedivarguse föderaalkuriteoks. (Hoffman & McGinley 2010:127)

Seadus tegeles üksnes petturlike identifitseerivate dokumentide nagu juhilubade ja passide tootmisega, omamisega, üleviimisega ja kasutamisega. See ei sisaldanud fakti, et petturlikud dokumendid sisaldavad tihti varastatud ning teadmatuses olevate ohvrite isiklike andmeid. 1998. aasta seaduse järgi sai identiteedivargusest föderaalkuritegu juhtudel, kui isik teadlikult kandis üle, kasutas teise indiviidi identifitseerivat informatsiooni eesmärgiga toime panna kuritegu või hõlbustada teiste kuritegude toimepanemist. Lisaks suurendas see karistusi sellistel juhtudel, kui identiteedivargus pandi toime eesmärgiga aidata kaasa narkokaubandusele ja vägivallakuritegudele. Seadus tunnustas indiviide kui identiteedivarguse ohvreid ning andis ülesande luua identiteedivarguste kaebuste andmebaas. (Hoffman & McGinley 2010:65-66)

2. UURING

2.1. Uuringu olemus

Kvalitatiivsetes uuringutes tegeldakse inimeste isikliku või sotsiaalse kogemuse uurimise, kirjeldamise ja tõlgendamisega, püütakse mõista pigem väikese arvu osalejate maailmavaadet kui kontrollida mingi eelnevalt püstitatud hüpoteesi paikapidavust suure valimi kaudu (Laherand 2008:20).

Syrjälä, Ahose, Syrjäläise ja Saari (1994:12-13) järgi sobib kvalitatiivsed uurimismeetodid kasutusele võtta siis, kui:

- ollakse huvitatud sündmuste detailidest, mitte niivõrd nendest üldistest, kõige sagedamini esinevatest joontest;
- ollakse huvitatud tähendustest, mida sündmustes osalejad neile annavad ja nende tähenduse struktuurist;
- soovitakse uurida loomulikke olukordi, mida pole võimalik uurida eksperimentaalselt ning kus ei saa kaugeltki kõiki mõjutegureid kontrollida;
- soovitakse saada andmeid teatud sündmustega seotud põhjuse-tagajärje suhetest, mida pole võimalik uurida eksperimentaalselt.

Uurimuse koostamisel kasutas autor juhtumianalüüsi, kuna valimi hulk oli väike ning lõputöö eesmärgi saavutamise seisukohalt langes rõhk eelkõige kvalitatiivsele uurimismeetodile. Just kvalitatiivmeetodid lubavad süüvida konteksti ja selle abil seletada sotsiaalseid nähtusi, lisaks aitab see loetut rikastada isiklike kogemustega. Kuna autor soovis lõputöö käigus pigem selgitada, mida inimesed tunnevad, mõtlevad, kogevad või usuvad, sobis andmete kogumiseks kõige paremini süvaintervjuu. Seda olukorras, kus autor oli seadnud uuringu eesmärgiks ennekõike teooria kontrollimise, mitte selle edasiarendamise.

Kvalitatiivne uurimismeetod on loomuline protsess, kus kirjutaja saab kasutada kujutlusvõimet tänu selle struktuurivabadusele. Kuna lõputöö autor soovis

identiteedivargust kui nähtust avada inimeste enda läbielamiste kaudu, siis mõõtmise toimus pigem sõnaliste andmete esitamise kaudu.

Kvalitatiivses uurimuses ei püüta tulemusi üldistada, vaid toetutakse Aristoteelsele ideele, et üksikus kordub üldine. Üksikjuhtumid toovad välja nähtuse olulisemad jooned, selle, mis sageli kordub ka siis, kui uurime nähtust üldisemal tasemel. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2004:169)

Autori meelest ei ole absoluutset usaldusväärust ühegi uurimismeetodi puhul, kuna alati jääb võimalus, et subjekt ei anna esitatud küsimustele ausaid vastuseid või ta pole vastamisel piisavalt põhjalik. Samuti arvestab autor asjaoluga, et uuringusse valitud inimesed ei pruugi isiklikel põhjustel intervjuud anda või nad ei luba enda vestlust salvestada. Sellest hoolimata, pidas autor süvaintervjuud parimaks lahenduseks uurimuse korraldamisel.

Autor on veendunud, et tema lõputöö teoreetiline kui ka empiiriline osa on pigem kirjeldavat laadi, mistõttu ei ole hüpoteesi kasutamine töös mõistlik ega ka vajalik. Sama seisukohta jagavad Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara, kelle arvates ei kasutata hüpoteese kirjeldavas ja kaardistavas uurimuses (Hirsjärvi jt 2004:149).

Juhtumite analüüsimise järgselt tegi autor saadud informatsioonist vajalikud järeldused. Uute vaatenurkade ilmnemisel avaldas autor need lugejatele. Lõppfaasis tõi autor endapoolsed ettepanekud, milliseid lisaabinõusid peaksid inividid ja ka riik ette võtma selleks, et ära hoida identiteedivarguste juhtumeid.

2.2. Eesmärk ja uurimusküsimused

Lähtuvalt eeltoodust ja autori isiklikust huvist antud teema vastu, on käesoleva lõputöö eesmärk anda ülevaade identiteedivarguste iseärasustest ning kirjeldada antud kuriteo kahjulikku ja negatiivset mõju kannatanutele.

Lõputöö raames on esitatud järgnevad uurimusküsimused:

- 1) Mis asjaolud kvalifitseerivad identiteedivargused ohtlikeks, rasketeks kuritegudeks?
- 2) Kuidas mõjutab inimesi identiteedivarguse ohvriks langemine (negatiivsed ja kahjulikud mõjud)?

2.3. Metoodika, uuringu korraldus ja valim

Lõputöö teine peatükk keskendub identiteedivarguste ohvrite kogemuste ning läbielamiste kirjeldamisele, mis tähendab, et uurimisobjektideks olid valitud kannatanud. Valimi moodustasid kolm isikut, neist kaks leiti meedia abil. Kolmas uuringus osalenu kuulus autori tutvusringkonda. Andmete saamiseks kasutas autor poolstruktureeritud süvaintervjuud. Intervjuude käigus kasutati ankeeti. Ankeet koosnes autori enda poolt koostatud küsimustest ja väidete vormidest. Küsimused koosnesid suurel määral avatud küsimustest, mis andsid intervjuueeritavatele rohkem vabadust avaldada oma seisukohti, tundeid ning mõtteid. Suletud küsimused oleksid aga piiranud intervjuu subjektil enda lugu rääkimast nii, nagu autor seda soovinud oleks.

Uurija ja uuringus osaleja suhe ei ole täpselt kirja pandud. Puudub ankeet, mis sisaldaks lõplikku nimekirja osalejatele püstitatud küsimustest. Uurijal on vaimne raamistik uurimisküsimustest ning igale osalejale püstitatud küsimused erinevad üksteisest sõltuvalt intervjuu kontekstist ja selle ülesseadest. (Yin 2011:134).

Süvaintervjuud korraldati nii, et intervjuu läbiviija ja intervjuueeritav oleksid vahetus kontaktis, mis soodustaks usalduse tekkimist nende kahe vahel. Töö autor küsis enne intervjuud uuritavatele nõusolekut andmete talletamiseks andmekandjale (helisalvestile), et hiljem oleks võimalik neid taasesitada ning transkribeerida. Loa intervjuud salvestada andis üksnes üks uuringus osalenu. Erinevatel põhjustel olid intervjuueeritavad pigem nõus interaktiivse *online* - intervjuuga kui silmast silma küsitlusega. Selle meetodi kasuks otsustas autor, kuna sel juhul ei piira intervjuude toimumist ühise ruumi leidmise vajadus (näiteks intervjuueerija asukoht Paide, intervjuueeritaval Rakvere). Lisaks on võimalik uuritavaga suhelda veebikaamera abil justkui oleksid intervjuueeritav ja intervjuu läbiviija ühes ruumis. Uurimise lõpus autor analüüsis ning tõlgendas tulemit ja seejärel demonstreeris uurimistulemusi.

Kvalitatiivse uurimisviisi valik õigustab end, kuna see võimaldas uuringut läbi viia väikese hulga valimi seas. Uurimissubjektid valiti eesmärgipäraselt, mitte juhuslikult. Intervjuu läbiviija pidi eelnevalt olema kindel, et intervjuueeritav on kokku puutunud tema poolt uuritava valdkonnaga ning et ta on suuteline enda kogemust jagama. Vastasel juhul oleks tõenäosus, et intervjuu koostaja vajalikku informatsiooni saab, väga väike. Valimi

moodustasid kolm erineva vanuse ja elukutsega isikut. Nende sugu ei olnud intervjuu korraldamisel oluline ega muutnud saadud tulemit.

Intervjuu eeliseks on selle paindlikkus, võimalus andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastajale reguleerida. Intervjuu käigus võib varieerida käsitletavate teemade järjekorda ning vastuste tõlgendamiseks on hoopis rohkem võimalusi kui näiteks postiküsitluse puhul (Hirsjärvi jt 2004:192).

2.4. Juhtumite ülevaade ja analüüs

Kaasus nr. 1

Marko (nimi muudetud) on üks paljudest identiteedivarguse ohvritest. Et teised tema vigadest õpiksid, oli Marko meelsasti nõus intervjuud andma ja enda kogemust jagama. Intervjuu viidi läbi arvutis Skype'i programmi abil ning uuritava palvel vestlust ei salvestatud.

Vestluse läbiviija palus Markol anda lühike ülevaade temaga juhtunust. Väidetavalt sai kõik alguse 2010. aasta veebruaris, kui noormees kaotas ära enda rahakoti koos kõige seal sisalduvaga: krediitkaartide, sularaha ning juhiloaga. Kuna rahakoti kaotamist märgati nädalavahetusel, siis otsustas selle omanik kaarte sulgema hakata alles uue nädala alguses, mil pangad jälle avatud. Niisiis sulges mees SEB pangas vanad kaardid ja lasi endale väljastada uued. Mida aga Marko ei teadnud, oli tõsiasi, et kadunud oli ka tema juhiluba. Marko selgituste kohaselt oli ta veendunud, et tema juhiluba asus autos, mitte kaotatud rahakoti vahel. Seega jäi juhiluba sulgemata ning ka politseid ei teavitatud dokumendi kadumisest.

Marko selgitas, et ta ei teadnud kuni märtsikuuni, et keegi temana esineb. Kahtlused tekkisid siis, kui noormees avastas, et temale makstud töötasu on pangakontolt kaduma läinud. Kelm nimega Taavi (nimi muudetud) oli kuu aja jooksul Marko juhiluba kasutades ning temana esinedes avanud Sampo pangas uue arvelduskonto ja SEB pangas lasknud ära muuta kõik internetiparoolid. Saamaks infot rahade liikumise kohta SEB pangas, lasi varas endale teha sms-teavituse. Seega nii kui SEB pangakontole raha laekus, kandis kelm kogu summa SAMPO panka, ning võttis siis raha sularahaautomaatidest välja.

Ohvri sõnade kohaselt võttis Taavi tema nimel mitmeid kiirlaene, mis kõik laekusid SAMPO panka. Järelmaksuga ostetud kallid mobiiltelefonid ja televiisorid ning erinevad kaubamajade krediitkaardid vormistati samuti kannatanu nimele. Kuna järelmaksu ja kiirlaenude taotlemisel vajab pank ostja kodust postiaadressi, siis valis kelm selleks väidetavalt ühe mahajäetud maja, kuhu võlanõudjad edaspidi kirju saatma hakkasid.

Marko läks enda sõnul panka uurima, kuidas sai selline lugu üldse juhtuda. Seal õigustati end väidetega, et kelmi poolt esitatud juhiluba ja selle pildil olev isik sarnanes välimusest dokumendi esitanud meesterahvaga. Sellest tulenevalt ei olnud väidetavalt mingit põhjust pangal arvata, et dokument on vahepeal omanikku vahetanud. Marko ei saanud pangast loodetud abi, misjärel pöördus ta politseisse.

Politsei hakkas asja uurima ning üsna pea peeti kahtlustavana kinni Taavi. Viimane oli varguste ja kelmuste eest nii kriminaalkorras kui ka väärteokorras karistatud kümneid kordi. Samuti oli ta korduvalt reaalselt vanglas kinni istunud. Taavi tunnistas peaaegu koheselt, kuidas ta oli ostnud Marko juhiloa ning selle abil nii-öelda kaaperdanud ohvri SEB arvelduskonto. Lisaks rääkis varas, kuidas ta sõlmis ohvri nimel kiirlaene ja teisi kahtlaseid tehinguid.

Marko tunnustab, et oli politsei töös veidi pettunud, kuna kahtlustatav lasti pärast kinnipidamist ning menetlustoimingute tegemist uuesti vabadusse. Varas ei andnud politseile ka mingeid vihjeid sellest, kus ohvri juhiluba olla võiks. Mees väitis, et see on kadunud, ja lubas, et ta enam kunagi nii ei tee. Kuna politseil oli Marko sõnul toona varga kohta liiga vähe andmeid, siis lasti mees vabadusse. Väideti ka, et politseile oli nii kasulik. Marko oli segaduses ja politsei tegevuses pettunud.

Mais vahistati kelm narkootikumidega seoses uuesti. Kuid hoolimata asjaoludest, et varas oli politsei poolt kinni peetud ja et ta tunnistas oma süüd täielikult, ähvardasid võlanõudjad endiselt Markot kohtukutsetega. Marko väitis, et ta muutus rahutuks, kuna politsei ei andnud tagasisidet menetluse käigu ega süüdistatava isiku kohta 8 kuud. Sellest tulenevalt ei suutnud ta ka enda võlanõudjatele kuidagi tõestada, et tema ei ole võlgu võtnud.

Marko kandis seoses identiteedivargusega nii kaudseid kui ka otseseid kahjusid. Kannatanu sõnul oli 2011. aasta veebruaris selgunud, et tema nimele võetud laenusummad ja muud

kohustused ulatusid kuni 12782 euroni. Pettusega sai kõvasti kannatada ka mehe maine ja usaldusväärsus. Marko sõnul kulus kuid selleks, et tõestada enda süütust nii kohtu kui ka finantsasutuste ees. See oli tema jaoks väidetavalt pingeline ja vihatunnet tekitav aeg.

„[...]Erakorralisi lisakulutusi tuli teha uue juhiloa taotlemisel ning loomulikult sai kulutatud palju aega, raha ja närve õige süüdlase väljaselgitamiseks: telefonikõned, autoga väljasõidud jne.[...].”

„Politsei vihjas korduvalt, et juhtunus lasub süü minul, kuna ma ei osanud õigel ajal enda juhiluba sulgeda.[...].”

“Ma ei tunne end pangakaartidega makstes ka turvaliselt enam”

Intervjuust selgus, et uuritav ei olnud kursis enda kaasuse kõikide pisidetailidega. Pangad ei avaldanud Markole üksikasju sellest, kuidas õnnestus võõral inimesel tema nime kasutades pangas tehinguid sooritada. Samuti ei avaldatud ohvrile informatsiooni, kuidas pangas inimesi autoriseeritakse. Puudus ka kommunikatsioon ohvri ja politsei vahel, kes hoidis kannatanut menetluse käigu ja kahtlustava osas pikka aega teadmatuses. Samal ajal pidi aga Marko võlanõudjatele enda süütust tõestama. Väidetavalt tundis ohver end kohati juba politsei ja teiste võlausaldajate poolt süüdi mõistetuna, sest vastupidist polnud keegi tõestanud.

Kaasus nr. 2

Intervjuu tallinnlanna Veroonika Tammelehega (nimi muudetud) ilmestab identiteedivargust ja selle võimalikke tagajärgi kannatanule. Intervjuu viidi läbi arvutiprogrammi Skype abil ning uuritava palvel vestlust ei salvestatud.

Vastavalt Veroonika sõnadele sai kõik alguse 2010. aasta märtsis, kui ta sai kirja kohtuotsusega. Kirjas seisis, et teda karistati 2009. aasta detsembris varastamise eest kokku 45 päeva pikkuse vanglakaristusega. Kuna kohtuotsuse kohaselt olevat Veroonika süü omaks võtnud, siis muudeti karistus kolmandiku võrra väiksemaks. Lisaks selgus kirjas, et naisterahvas viibis 2009. aastal kaks päeva vangistuses ning talle oli lisaks määratud kolme aasta pikkune katseaeg. Seaduse rikkumisel ähvardas Veroonikat kahepäevasele vanglas

viibimisele lisaks veel nelja nädala pikkune vanglakaristus. Muuhulgas nõudis kohtutäitur naiselt sundraha maksmist ja muid täiturile ettenähtud tasusid kokku 310 euro ja 51 senti (4858.50 krooni) ulatuses.

Veroonika Tammeleht tunnistas, et ta ei ole kunagi varastanud, vahistatud ega vangis istunud. Samuti ei elanud ta Maardus, nagu kohtuotsusest võis toona välja lugeda. Muuhulgas töötas Veroonika klienditeenindajana ühes tuntud firmas, kuid isik kohtuotsusel oli väidetavalt töötu. Asutuses, kus naine töötas, kasutati maja erinevate osakondade või korruste vahel liikumiseks ja uste avamiseks kiipkaarte, mis fikseerisid isiku liikumise. Lisaks oli firma turvavideolt näha, et Veroonika ei viibinud 1. ja 2. detsembril 2009. aastal vanglas, vaid käis tööl.

Veroonika Tammeleht väitis, et ta pöördus abipalvega kohtu poole ja palus tema isikuandmeid kuritarvitanud isiku karistamist. Mõne aja möödudes sai naine kirja kohtunikult Olev Suvi'lt (nimi muudetud), kes väidetavalt siis 2009. aastal Veroonika Tammelehe kohtuotsusega vangi mõistis. Kirjas seisis: “Maakohtu pädevusse ei kuulu kaebuses toodu lahendamine”. Kui Veroonika pöördus teda kohtus kaitsnud vandeadvokaadi poole, ei saanud ta ka sealt abi.

Veroonika sõnul saadeti aastatel 2008 ja 2009 temale kolm trahvinõuet trammis piletitäitmisest eest. Ometi oli õigel Veroonika Tammelehel olemas kehtiv ID - pilet. Seega oli keegi juba varasemalt tema nime all esinenud. Kuna Veroonika teadis, et tema pole milleski süüdi ning ta suutis seda ka tõestada, kaebas ta temale esitatud trahviotsused edasi ja võitis. Tema nimele koostatud trahvid tühistati.

Veroonika selgitas, et järgnevalt määrati talle väidetavalt vanas rahas 420 krooni (26,84 eurot) trahvi narkojoobes viibimise eest. Väidetavalt tunnistas politseinik üles, et ta ei tuvastanud narkojoobes naist ühegi dokumendi alusel, mistõttu tühistas Harju Maakohus ka tolle trahviotsuse. Kohtunik Steve Linn (nimi muudetud) võttis otsuse langetamisel arvesse asjaolu, et keegi kolmas oli ka varem Veroonika Tammelehega esinenud.

Vastavalt Karistusseadustikule on valeandmete esitamine kuritegu, kuid nimetatud koosseis ei hõlmanud valeandmete esitamist karistuse vältimiseks. Veroonika Tammeleht mõisteti vangi, ilma et politsei või kohus oleksid kontrollinud kahtlustatavat isikut.

Miks Veroonika vangi mõisteti? Veroonika sõnul polnud tal võimalik enda süütust tõestada ka politsei ja vangla turvavideode abil, kuna need kustutati kuu pärast tema väidetavat vanglas viibimist. Ka vahistamise käigus ei tehtud kahtlustatavast fotosid. Veroonika selgitas, et üks ametnik leidis politsei andmebaasist kahe väga sarnase naise pildid ning üks neist oli Veroonika Tammelehe õde Mari. Naine oli narkomaan, elas alaliselt Maardus, viibis palju aega Tallinnas ning sarnanes väga oma õele Veroonikale. Lisaks omas Mari teadmisi, mida keegi kolmas Veroonika kohta ei oleks saanud teada. Sealhulgas isiklikku laadi informatsiooni. Veroonika rääkis enda kahtlustest Mari suhtes ka politseile, kuid endiselt ei võetud midagi ette.

Firma, kus Veroonika töötas, kinnitas politseile, et naine oli 1. ja 2. detsembril 2009. aastal tööl ja seda tõestavad kiipkaardi logid. Lisaks iseloomustasid Veroonika kolleegid teda kui enesekindlat, püüdlikku ja ambitsioonikat inimest, mitte kui varast ja petist.

Veroonika selgitas vestluse käigus, et ühel hetkel hakkasid asjaosalised vigu üles tunnistama. Prokuratuuri seisukoht oli, et kui isiku tuvastamise akt on toimikus ja sealt on võimalik välja lugeda, mille alusel kahtlustatav isik tuvastatud on, siis puudub prokuröri alus kahelda, et seda pole tehtud piisavalt põhjalikult. Lisaks peab kohtunik tuvastama kohtualuse isiku enne istungi algust. Istungil koostatud protokollis kohaselt oli seda ka väidetavalt tehtud. Kuna politsei oli veendunud, et kahtlusalune isik on Veroonika Tammeleht, ei tekkinud ka advokaadil põhjust selles kahelda.

Kuna 2009. aasta detsembris politseiniku poolt kinni peetud Maril dokumente kaasas ei olnud, tuvastati kõnealune isik tema visuaalse võrdlemise abil infosüsteemis oleva fotoga. Kinni peetud isik sarnanes Veroonikale. Lisaks oli isiku samasuse tuvastamise õiendiskirjas Veroonika personaalsed andmed: ees- ja perekonnanimi, isikukood, sünnikoht ja elukoht. Kahtlustatav kordas neid andmeid ka kohtus, mis andis alust arvata, et tegemist on Veroonika Tammelehega.

„[...]Olen võtnud selleks vabu päevi, mis on minu jaoks väga riskantne, sest ma võin kaotada töö. Süüdimõistetuna ei saaks ma ka enam uut tööd küsida. Olen pidanud tegema kulutusi transpordi ja dokumentide vormistamise peale – tänapäeval ju kõik maksab.[...]”

„[...]Mu uus jurist ütles, et see on tõsine asi. Järgmisel korral võib politsei tulla mu töö juurde ja mu kinni võtta väitega, et ma olen kellegi ära tapnud! Aga mul on väike tütar, kes mind vajab, ja ma ei saa vangistusega riskida.[...]”

„[...]Ma ei saa hästi aru, miks nad varem midagi ei teinud.[...].”

Seoses identiteedivargusega otsustas Veroonika ära vahetada enda nime ja ta taotles endale uued isikuttõendavad dokumendid. Ohver oli sunnitud edasiste probleemide tekkimise vältimiseks jätkama enda elu nime all, mis oli temale võõras. Ta oleks enda sõnul samuti justkui kellegi teise identiteedi saanud. Naine on aga veendunud, et tema jaoks ei olnud teist teed, sest tema õde võinuks jätkata Veroonika Tammelehe nime all esinemist. Lisaks kartis Veroonika, et kaotab töö ja satub veelgi keerulisemasse olukorda.

Kõigele lisaks kaotas naine olukorra sunnil võrdlemisi märkimisväärseid summasid, kui üritas enda süütust tõestada. Pidev stress ja viha jätsid Veroonika sõnul temasse psühholoogilise jälje. Kokkuvõtlikult võib väita, et identiteedivargus muutis Veroonika edasist elu.

Kaasuses ilmneb Seal (2006a, ref Hoffman & McGinley 2010:17) teooria, kus kurjategija valis endale sarnase nimega ohvri (sama perekonnanimi), sest nii oli väiksem oht vahele jääda.

Kaasus nr. 3

Lõputöö autor on seisukohal, et identiteedivarguse ohvreid on kahte liiki. Esimesse kategooriasse kuuluvad need isikud, kelle andmeid varastatakse ja kuritarvitatakse. Teise kategooriasse kuuluvad aga isikud, kelle peal üritatakse pettust läbi viia. Kuid pole vahet, kellega on tegu, sest petmine võib mõjuda rusuvalt mõlemale võrdselt. Ka kõige parem ettevalmistus ei anna ohvrile selget pilti pettuse mõjust ja selle ulatusest. Muuhulgas pannakse pettuse puhul proovile nii isiku oskused kui ka ausus.

Antud juhtumi puhul on ohvriks Merike (nimi muudetud), kes puutus oma töökohustusi täites kokku identiteedivargaga. Naine tunneb, et aastaid tagasi toimunu mõjutas teda rängalt, sest mitteametlikult tituleeriti just tema kogu sündmustikus süüdi, sealhulgas identiteedivarguses. Merike oli nõus andma *online* - intervjuu arvutiprogrammi Skype vahendusel. Kogu vestlus talletati diktofonile, et hiljem oleks võimalik salvestust taasesitada ja transkribeerida.

Merikese sõnul hakkas kogu sündmustik arenema 1999. aasta aprillikuus. Sel saatuslikul kuul sisenes ühte Tallinnas asuvasse pangakontorisse lühemat kasvu mustlase välimusega

ja Läti Vabariigi juhiloaga meesterahvas, kes väitis end olevat Reinis Rabas ehk siis sama isik, kes oli kujutatud pangatellerile esitatud juhiloal. Teller nimega Merike (nimi muudetud) ei leidnud juhiloa lähemal uurimisel midagi iseäralikku, dokumendi pilt vastas selle esitanud isikule. Kõik oli justkui korras. Reinis Rabas soov oli pangast osta 30000 USA dollari (umbes 435000 krooni) väärtuses valuutat. Kuna aga nõutud valuuta summa oli suur, siis vastavalt panga eeskirjadele, tuli raha eelnevalt ette tellida. Pangatöötaja Merike tegi järgmiseks päevaks tellimuse valmis, misjärel meesterahvas lahkus.

Järgmisel päeval mustlase välimusega meesterahvas naasis pankka ja suundus uuesti samasse boksi, kus ta ka päev varem viibinud oli. Ka sel päeval töötas seal tellerina Merike, kes mehe ka koheselt ära tundis. Merike tuvastas isiku teistkordselt juhiloa abil ega osanud ka siis midagi kahtlustada. Samal ajal kui pangatöötaja Merike Reinis Rabas raha üle lugema hakkas, haaras klient äkitselt relvataolise eseme ning sellega ähvardades hakkas raha nõudma. Šokis teller lükkas end tooliga automaatselt lauast eemale ning jooksis boksi tagumises seinas olevast lahtisest uksest välja abi järele. Meesterahvas haaras aga kiiresti kohvri koos rahaga ning jooksis pangast välja. Segadusest ja hirmust hoolimata vajutas Merike esimesel võimalusel paanikanuppu, teavitades sellega nii turvafirmat kui ka politseid, et pangas on häire. Kuigi turvatöötajad ja politsei reageerisid väljakutsele kiiresti, ei suudetud hoolimata kõigest röövlit tabada.

Merikesega tehtud intervjuust selgus, et kuigi isik juhiloal sarnanes väga Reinis Rabas-nimelisele mehele, ilmnis hiljem, ei tegemist polnud siiski sama isikuga. Juhiluba oli võltsitud ning andmed dokumendil kuulusid tegelikult ühele Läti Vabariigi kodanikule, kellel oli eelpool nimetatud pangas avatud ka oma konto. Nimetatud põhjustel ei tekkinud telleril mingit alust kahtlustada isikut tema tõelises identiteedis.

Merike rääkis, kuidas ta hakkas järgmisel tööpäeval saama sama panga juhatajalt teda jahmatama panevaid vihjeid selle kohta, nagu oleks just tema kuriteo kaasosaline või nagu omaks ta suurt summat raha. Juhataja vihjas ka asjaolule, nagu omaks Merike uut autot, mis aga ei vastanud tõele.

„[...]Mingid varandusi pole hiljem kuskilt välja tulnud aga ma olen täiesti veendunud selles, ma ei tea kas mul täna enam silma peal hoitakse aga, et mingi aeg kindlasti hoiti mul silma peal.[...].“

Vestluse käigus küsis intervjuu läbiviija Merikeselt, et kuidas ta end tundis pärast pettuse ohvriks langemist?

„[...]Mind peeti süüdlaseks juba esimesest sekundist peale. Psühholoogiline trauma oli sellest tulenevalt meeletu.[...].“

Peale pangapettust ei suutnud Merike enda väidete kohaselt enam tööl jätkata ning sõitis tööandja loal mõneks päevaks maale vanemate juurde, et seal saadud šokist toibuda. Mõni päev hiljem helises tema telefon. Helistajaks oli üks naisuurija, kes süüdistas telefonitsi Merikest alusetult selles, et ta on justkui ära põgenenud ja varjab end politsei eest. Merike rääkis, et sellel momendil sattus ta meelegehiteesse ega teadnud, mida tunda või teha. Ta pakkis asjad ja sõitis otsemaid linna politseijaoskonda sõrmejälgi ning tunnistusi andma.

Vestluses mainib Merike, et tööle naastes ei suutnud ta enam vanal viisil jätkata. Hirmul ja segaduses teller palus personaliosakonnast endale teist tööd, mainides, et kui temale sobivat ametikohta ei ole, on tal piisavalt sääste, et paar kuud ilma tööl käimiseta hakkama saada. Merike on kindel, et sellest hetkest alates oli pank tema süüs veendunud. Järgmisel päeval kõrvaldati Merike töölt üheks kuuks.

Mais kutsuti teller Merike politseisse väidetava pangaröövli tuvastamisele. Merikese väitel oli kahtlustavaid, kelle hulgast naine pidi panka röövinud mehe tuvastama, kolm. Merike oli kindel, et kahtlustavate hulgas ei olnud meest, kes pangas käis. Menetluse käigus leiti, et naine on süütu ning pank lubas Merikese uuesti tema tööpostile.

Merikese sõnade kohaselt, ei suutnud ta aga panka tööle tagasi minna. Tänu endiste kolleegide toetusele ja abile sai ta peatselt tööd teises prestiižikas firmas. Kuid sellest hoolimata kandis Merike enda väidete kohaselt moraalselt kahju. Merike väitis, et ta tundis puudust professionaalsest ohvriabist, kuid paraku ei olnud psühholoogilist abi loota ei enda endiselt tööandjalt ega ka lähedastelt, kes teda väidetavalt ei mõistnud.

„Tundsin, et keegi ei mõista mind ja mida ma üle elanud olen. Mis tundeid see minus tekitas.[...].“

„[...]Mul läks umbes seitse aastat vist, et ma saaksin sellest teemast rääkida rahulikult ilma, et ma nutma ei hakkaks.[...].“

„Vastus küsimusele, kas juhtum on mind ka kuidagi mõjutanud, siis kindlalt on. Ma tahtsin kandideerida kontoritööle, aga ebaõnnestusin vestlustes ja just nimelt nendes punktides, kui küsiti minu paindlikkust. Aga see juhtum oli selline, mis mõjutas seda, et ma ei olnud absoluutselt paindlik, et ma tahtsin, et kõik oleks reeglite järgi ja et ei mingit fantaasiat. Ühel hetkel läks edukamalt ja ma suutsin sellest nii palju üle olla, et ma ei tõmmanud endal töövestlustel vett peale selle osas, mis ma hinges natuke tundsin.[...].“

Küsimusele, et kas Merike tunneb end süüdi, et petturit kohe ära ei tundnud, vastab naine eitavalt. Tellerina oli ta saanud piisavalt hea väljaõppe isikuttõendavate dokumentide osas. Lisaks käitus ta toona pangas isiku tuvastamisel reeglite kohaselt. Merike usub, et ta ei oleks osanud selles olukorras kuidagi teistmoodi käituda.

2.5. Järeldused ja ettepanekud

Käesoleva uurimustöö tulemusena kirjeldati identiteedivarguseid ning selle mõju kannatanutele nende enda vaatepunktist nii riigi kui ka indiviidi tasandil. Autor andis uurimuse käigus ülevaate varguse iseärasustest, ulatusest ja ohtlikkusest. Lisaks soovis autor teada, milliseid tähendusi on identiteedivarga ohvrid enda kogetule andnud.

- **Esimene uurimusküsimus**

Mis asjaolud kvalifitseerivad identiteedivargused ohtlikeks, rasketeks kuritegudeks?

Eestis on identiteedivargusi väga vähe uuritud ning statistikat hakati selle kuriteo koosseisu kohta koostama alles 2010. aastal. Kahe aasta jooksul on identiteedivarguste arv olnud jätkuvalt tõusuteel. Selle põhjuseks võib olla tehnoloogia kiire areng ja ka kuriteoga saadav võimalik kasum. Võrreldes Ameerika Ühendriikide või Ühendkuningriigiga, kus identiteedivargused on väga levinud ja kus on loodud spetsiaalsed asutused selle kuritööga võitlemiseks, pole Eestis seni veel leitud vajadust selle järele. Paraku on autor seisukohal, et see vajadus tekib lähiaastatel, kuna kuritegu on oma lihtsuse ning kerge tulu osas väga raskesti avastatav. Just need iseloomujooned muudavad selle kuriteo varastele kõitvaks.

Kuritegu ei nõua ohvrit spetsiifilisi oskusi, seadmeid ega kapitali. Vaja läheb üksnes mõnda identiteedi osa ja veidike õnne. Identiteedivargusi ei ole alati lihtne avastada, eriti

olukordades, kus vargus ületab riigi piire või kui üks juhtum on seotud mitmekümne erineva organisatsiooniga. Lisaks võib kurjategija vastutusele võtmine ohvril ja õiguskaitseorganitel võtta kaua aega. Mõne juhtumi puhul ei õnnestugi kurjategijat tabada.

Identiteedivargus on komplekskuritegu, mis tähendab, et see võib olla seotud mitme kuriteoga samaaegselt. On leidnud tõestust, et identiteedivargus on levinud just inim-, relva- ja narkokaubanduses. Lisaks kasutavad terroristid valeidentiteete selleks, et liikuda riikide vahel ja korraldada terroriakte.

Arvestades identiteedivarguste mõju nii indiviidi kui ka rahvuslikul tasemel, julgeb autor väita, et tegemist on väga tõsise ja raskete tagajärgedega kuriteoga. Eestis on võimalik määrata sellise kuriteo eest kurjategijale kuni kolmeaastane vanglakaristus, mis on autori arvates liiga leebe ega ole proportsionaalne kuriteo endaga. Karistuste üheks eesmärgiks on ju kuritegude ennetamine, kuid väike sanktsioon ei aita identiteedivarguseid ära hoida. Võttes arvesse, et Eestis pole läbi viidud piisavalt palju identiteedivarguste eest hoiatavaid kampaaniaid ja puudub ka vajalik inimressurs, kes selliste kuritegude ennetamisega ja uurimisega igapäevaselt tegeleks, võib oletada, et lähiaastatel selliste kuritegude arv kasvab veelgi.

Intervjuude tulemuste analüüsimisel selgus, et ka Eestis pole identiteedivargused kuigi harv nähtus. Ohvriteks on tavalised inimesed, kes elasid enda igapäevaelu ja tegid igapäevatööd ega osanud midagi halba karta. Uuringus osalejad ei olnud jõukad inimesed ja nad sattusid ohvriteks juhuslikult. Autor teeb järelduse, et uuringus osalenud ohvrite kogemuste põhjal on identiteedivargused mitmekülgsed ning võivad endaga kaasa tuua eluaegsed suhte probleemid veresugulastega ja õõnestada ohvrite enesekindlust elus toime tulemisel.

Uurimusest selgus ka, et ohvrid alahindasid sellise kuritöö võimalikke kahjusid enda majanduslikule ja vaimsele seisule. Reaalsus jõudis nendeni alles kohtuotsuste laekumisel ja politsei sekkumisel. Kahe juhtumi puhul elasid inimesed teadmatuses selle kohta, et keegi nende nime all esineb. Kolmanda juhtumi puhul pandi võõra inimese identiteeti ja relvamaketti kasutades toime pangarööv. Olukord oleks võinud selle juhtumi puhul ohvri jaoks lõppeda hoopis kurvemalt. Kõikide juhtumite puhul eristub fakt, et vargad said identiteedivargusega kasu. Meetodid, mida kasutati identiteedivarguse toimepanemiseks, olid lihtsasti teostatavad ning nõudsid vargalt üksnes head näitlemisoskust.

Vastavalt läbiviidud uurimusest saadud infole on ettepanekud organisatsioonidele nagu Politsei- ja Piirivalveamet ning finantsasutused ühesed, kuid nende tõlgendamine vastavalt asutuse olemusele, töö iseloomule ja indiviidide võimalustele ning vajadustele erinev. Nimetatud asutused peaksid tõhustama turvakontrolli inimeste autoriseerimisel. Ilmselt ei anna dokumendi foto võrdlemine selle esitanud isikuga kindlust võimalike varaste paljastamisel. Inimeste tuvastamisel võiks kaaluda uudsete lahenduste kasutusele võtmist, nagu sõrmejälgede või silmaaiirise kontrollimist vastavate seadmetega.

Eesti õiguskaitseorganid, sealhulgas asjassepuutuvad ministeeriumid, prokuratuur ja kohtud peaksid kaaluma lisaabinõude kasutuselevõttu. Identiteedivarguste uurimiseks ja ära hoidmiseks võiks luua spetsiaalse töögrupi, eraldi osakonna või isegi eraldi asutuse, kes igapäevaselt tegeleks üksnes identiteedivarguste ennetustööga ja juhtumite lahendamisega. Üle peaks vaatama ka seadused, neid vajadusel täiendama või looma uusi. Ühe ettepanekuna soovitab autor karmistada KarS § 157².

Ettepanekuid, kuidas vähendada identiteedivarguste juhtumeid, on veelgi. Üheks selliseks võiks olla rahvusvahelise andmebaasi omamine, kuhu oleksid üles märgitud kõik identiteedivarguse juhtumid ja isikud, kes neid toime panid. Lisaks tuleks seoses identiteedivargustega läbi viia rohkem uuringuid. Uuringud annaksid parema ülevaate eelpool nimetatud varguste ohvritest ja nende kantud kahjudest.

- **Teine uurimisküsimus**

Kuidas mõjutab inimesi identiteedivarguse ohvriks langemine (negatiivsed ja kahjulikud mõjud)?

On ekslik arvata, et identiteedivargus on kahjulik üksnes nende ohvritele. Tegelikult ulatuvad identiteedivargusest tulenevad kahjud märksa kaugemale, avaldades nõrgestavat mõju kogu ühiskonnale ja riigi majandusele, piirates nii näiteks andmete jagamist veebikeskkonnas ja mõjudes negatiivselt riikidevahelistele suhetele. On raske ennustada, kui kaua identiteedivargus ja selle mõjud võivad ilmneda. See sõltub mitmetest faktoritest: identiteedivarguse tüübist, andmete saamise viisist, varga tabamisest või mittetabamisest ja sellest, millises riigis vargus toime pandi.

Identiteedivargus võib endaga kaasa tuua nii otsest kui ka kaudset kahju. Üsna tavaline on olukord, kus identiteedivarguse ohver peab võtma ennast töölt vabaks, et teha temale põhjustatud probleemide lahendamiseks vajalikud kõned ja saata vajalikud kirjad. See kõik aga maksab raha. Mõned ohvrid tegelevad probleemiga aastaid. Ohvrid on sageli emotsionaalselt hirmul. Nad võivad end tunda vihastena, abitutena ja tajuda, et nende privaatsust on rikutud.

Mõned kannatanutest tunnevad, et nendega käitutakse kui kurjategijatega, kui nad üritasid end süüst vabastada. Ohvrid ei pruugi ennast tunda enam turvaliselt igapäevaseid makseid teostades, mis on aga tavakodaniku jaoks iseenesestmõistetav tegevus. Samuti tunnevad nad iga kord pangakaarti või pangautomaati kasutades, et nad on haavatavad. Kuna paljud ohvrid ei saa iial teada kuriteo igast spetsiifilisest üksikasjast, siis ei oska nad enda andmeid edaspidi ka kaitsta.

Autor usub, et aeg-ajalt, ei mõista ohvrid, et psühholoogiline hirm on seotud identiteedivargusega, mistõttu võivad nad enda kannatusi väiksemal kujul välja näidata. Teine probleem võib seisneda olukorras, kus ühiskond ei usu, et ohver on täiesti süüta. Ühiskond leiab, et ju on ohvrid käitunud valesti, et selline asi nendega juhtuda sai. Paraku võib ohver kõike õigesti teha aga ikkagi kannatajaks jääda.

Autori ettepanek otseste ja kaudsete negatiivsete mõjude ärahoidmiseks on esiteks professionaalse ohvriabi pakkumine kannatanutele. Lisaks tasuta finantsnõustamine neile, kes kaotasid pettuse käigus suure summa raha või kinnisvara. Oleks vajalik, et politsei teeks koostööd ohvritega ning hoiaks neid kursis kogu menetluskäiguga.

KOKKUVÕTE

Antud lõputöö eesmärgiks oli anda lühiülevaade identiteedivarguste iseärasustest ning ohtlikkusest. Samuti oli töö eesmärgiks uurida kõnealuse kuriteo kahjuliku ja negatiivst mõju kannatanutele. Käesoleva töö autor leiab, et nimetatud eesmärgid on täidetud.

Lõputöö empiirilises osas kasutas autor kvalitatiivmetodoloogia ühte meetodit – juhtumianalüüsi. Andmete saamiseks kasutati arvutiprogrammi Skype, mille abil viidi identiteedivarguste ohvritega läbi poolstruktureeritud süvaintervjuud. Käesoleva töö valmimisele andsid oma panuse kolm erineva tausta, vanuse ja elulaadiga inimest, kes jagasid oma mõtteid ja tundeid identiteedivarguse ohvriks olemise ja selle mõjude kohta indiviidi tasandil. Uurimus viidi läbi ajavahemikul 01.01.2012 - 15.03.2012.

Uurimuse käigus selgus, et identiteedivargused ei ole Eestis harv nähtus. Teise isiku andmeid on lihtsatel meetoditel võimalik omastada ja näiteks finantsasutuste ebapiisav inimeste autoriseerimine võimaldab võõra inimese andmeid kuritarvitada. Suur kasum, väike vahele jäämise võimalus ja väikesed karistused muudavad antud kuriteo varastele atraktiivseks. Paljudel juhtudel pannakse identiteedivargus toime eesmärgiga hoiduda vastutusest või hõlbustada vargusega mõne muu raske või vähem raskema kuriteo sooritamist.

Uurimusest selgus, et ohvrite andmete kuritarvitamise järgselt kandsid ohvrid suuremal või vähemal määral otsesest või kaudset kahju. Peamised otsesed kahjud olid töö kaotamise võimalus ja aja kui ressursi kaotamine enda süütuse tõendamiseks. Uuritavad mainisid enda peamiseks kaudseks kahjuks rahalisi väljaminekuid, vihatunnet, stressi, usalduse kaotamist ja moraalselt kahju. Ühel juhul pidi kannatanu endale võtma uue nime, et vältida edasisi taolisi probleeme.

Kolme identiteedivarguse kaasust ühendab nende kerge teostus ja kasum. Kahe juhtumi puhul kasutati pangas isikuttõendava dokumendina teise isiku juhiluba. Tõhusa autoriseerimisvahendi puudumisel ei avastatud pettust juba selle algstaadiumis. Identiteedivargad said võõra inimese nime all esinedes avada pangakontosid ja teostada teisi pangatehinguid. Ühe juhtumi puhul usaldati vastava isikuttõendava dokumendi puudumisel üksnes isiku enda sõnu ja politsei andmebaasis olevat fotot.

Lõputööst selgub, et alates 2009. aastast alates, kui jõustus KarS §157², on teise inimese identiteedi ebaseadusliku kasutamise juhtumite arv aina tõusnud. 2012. aasta veebruarikuu lõpuks oli registreeritud juba 16 identiteedivarguse juhtumit. Indiviidid ja õiguskaitseorganid peaksid sellesse fakti suhtuma ettevaatlikkusega ning mõtlema asjaoludele, miks antud kuritegude arv tõuseb, mitte ei lange. Ka preventiivsete meetodite kasutegurid vajaksid ümbervaatomist.

Lisauuringud Eestis aitavad peegeldada identiteedivargusi ja nende esinemist ühiskonnas selgemini, misjärel saab võtta vastu otsuseid seoses lisaabinõude kasutusele võtmisega.

SUMMARY

The aim of this work was to give a short overview about the specifics and threats of identity thefts. Another goal of the work was to investigate the possible harms and negative impacts of the victims of the mentioned crime. The author is convinced that the aim and goal of the work have been achieved.

In the empiric part of the work, the author used one of the methods of qualitative methodology – case analysis. Computer programme Skype was used to get the data during an half-structured interviews with victims of identity theft. 3 people with different background, age and lifestyle gave their effort for this current work, by sharing their thoughts and feeling based on their experiences being victims of identity theft and what were the impacts on the individual level. The work was carried out from 01.01.2012 until 15.03.2012.

During the conducting period of the work, it appeared, that identity thefts are not very rare in Estonia. It is possible to obtain other person's personal information in simple ways and for example the insufficient identity authorization process of financial facilities makes it possible to misuse data of another person. The big profit, small chances of getting caught and lenient punishments make it attractive for the criminals. In many cases identity thefts are done to keep away from responsibility for the crime or to make it easier to commit another lenient or heavier crime by using somebody else's personal data.

As it appeared from the study, the victims were all affected by major or minor damages which had straight or casual influences. The basic straight affects were the possibilities of losing a job and the loss of time which had to be spent for proving yourself being innocent. The people studied mentioned the financial costs, anger, stress, loss of reliability and moral damage being the biggest damages the identity theft had on their lives. In one case one victim had to take a new name to keep avoiding similar problems

The common factors by the identity thefts are easy implementation and profit. In two cases another person's driver's licence was used at a bank as an identification document. As there was no safe and effective authorization method, the fraud was not discovered in the early stage. The identity thieves could open bank accounts and carry out bank transactions under

name of someone else. In one case, the document was missing and therefore only the personal confirmation and a photo in a police database were accepted as a confirmation.

From this study it appears, that since 2009, when §157² of Punishment Law was implemented, the amount of cases when somebody's identity has been used has risen. By the end of February 2012, there had been 16 registered identity thefts cases. The individuals and legal protection organs should consider this fact with extreme precautions and think about reasons why the amount of crimes is rising and not going down. The preventive methods should also be reviewed.

Additional studies would help to reflect identity thefts and also their appearance in the society, after which it would be possible to make decisions regarding the implementation of additional methods.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Ahven, A., Kereme, H., Kruusement, A., Klopets, U., Leps, A., Salla, J., Sööt, M-L., Surva, L. ja Tamm, K. Kuritegevus Eestis 2010. Justiitsministeeriumi kodulehelt www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=54602/KuritegevusEestis2010_web.pdf välja otsitud 14.01.2012.

BATASnatin. Philippines Online Law Library. www.batasnatin.com/law-library/remedial-law/criminal-procedure/456-complex-crime-and-compound-crime.html välja otsitud 22.09.2011.

Cabinet Office. 2002. Identity fraud: A Study. www.statewatch.org/news/2004/may/id-fraud-report.pdf välja otsitud 15.01.2012.

Copes, H & Vieraitis, L.M. 2009. „Understanding Identity Theft: Offenders’ Accounts of Their Lives and Crimes“, *Criminal Justice Review* 2009 Volume 34 nr 3, 329-349, lk 335, SAGE andmebaasist välja otsitud 29.09.2011.

Department of Justice. 2009. http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/AnnualStatutes/2009_28/page-4.html?term=person%E2%80%99s+person välja otsitud 15.03.2012.

Eesti Statistikaamet. www.stat.ee/49523 välja otsitud 28.10.2011.

Get Safe Online www.getsafeonline.org/nqcontent.cfm?a_id=1158 välja otsitud 27.12.11.

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2005. Uuri ja kirjuta [Tutki ja kirjoita]. Tõlge eesti keelde: I. Kraav, T. Kuurme, U. Kala, M-L. Leherand, V. Maansoo ja J. Orn. Tallinn, Kirjastus Medicina. (Originaal on publitseeritud Kustannusosakcyhtiö Tammi, Helsinki, 2004). Lk:149, 169, 192.

Hoffman, K. S. & McGinley, T. G. 2010. Identity Theft: a reference handbook. California. ABC-CLIO, lk 17, 27, 29, 44-48, 65.66 94,115-116,127,132.

Identity Theft Assistance Center 2011, www.identitytheftassistance.org/pageview.php?cateid=20 välja otsitud 23.11.2011.

Javelin Strategy & Research. 2010. Identity Fraud Survey Report: Consumer Version ,
www.javelinstrategy.com/uploads/files/1004.R_2010IdentityFraudSurveyConsumer.pdf
välja otsitud 29.10.2011.

Karistusseadustik 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2002, 44, 284... RT I,
29.12.2011, 1. www.riigiteataja.ee/akt/129122011190 välja otsitud 25.12.2011.

Kuritegevuse baromeeter. Kuuülevaade 2012.01 ja kuuülevaade 2012.02, välja ositud
Justiitsministeeriumi kodulehelt www.just.ee/baromeeter 12.04.2012

Langton, L. 2011. Identity theft Reported by Households, 2005-2010. Bureau of Justice
Statistics kodulehelt <http://bjs.ojp.usdoj.gov/content/pub/pdf/itrh0510.pdf> välja otsitud
29.09.2011

Laherand, M.-L. 2008 Kvalitatiivne uurimisviis. O/Ü Infotrükk. Lk 20

McNally, M. M. & Newman, G. R. 2008, Perspectives on Identity Theft. Criminal Justice
Press, lk 13, 63, 123-124.

Mills, G. 2007. Identity Theft. Everything you need to know to protect yourself.
Summersdale Publishers. [E-raamat]. Lk: 14-18, 24-26, 46-60, 69, 80-81.

Monahan, T. 2009. „Identity theft vulnerability. Neoliberal governance through crime
construction.“ Sage Publications. *Theoretical Criminology* 13(2):155. Lk: 162

OECD. Scoping Paper on Online Identity Theft. Ministerial Background Report
DSTI/CP(2007)3/FINAL. www.oecd.org/dataoecd/35/24/40644196.pdf välja otsitud
16.02.2012.

Online Identity Theft /OECD Organisation for Economic Co-operation and Development
2009. OECD Publishing. Lk:16-17, 38-39.

Politsei- ja Piirivalveamet. 2011. www.politsei.ee/et/nouanded/it-kuriteod/ välja otsitud
21.11.2011.

Pope, E. 2006. Identity Theft: Protecting Yourself from an Unprotected World. Chicago.
Moody Publishers. Lk:13.

Põhiseadus 28.06.1992, jõustunud 03.07.1992 - RT I 2003, 29, 174... RT I, 27.04.2011, 1 välja otsitud www.riigiteataja.ee/akt/127042011002 22.01.2012.

Registreeritud kuriteod 2003-2011. välja otsitud www.just.ee/56150 01.01.2012.

Report on Identity Theft/Fraud. 2007. http://ec.europa.eu/internal_market/fpeg/docs/id-theft-report_en.pdf välja otsitud 12.03.2012.

*Seal, R. 2006a. „A family fights for identity.“ *InsideNoVa.com*. Www.timesdispatch.com/servlet/Satellite?pagename=WPN%2FWPN_BasicArticle&c=MGArticle&cid=1137833576776&path=!news välja otsitud 08.10.2011.

*Stana, R. 2002. “Identity Fraud Prevalance and Links to Alien Illegal Activities.” Statement for record before the Subcommittee on Crime, Terrorism and Homeland Security and the Subcommittee on Immigration, Border Security, and Claims, Committee on the Juridiciary, House of Representatives. www.gao.gov/new.items/d02830t.pdf välja otsitud 22.01.2012.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Rauma: Kirjayhtymä. Lk 12-13.

Võlaõigusseadus 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 – RT I 2002, 53, 336... RT I, 08.07.2011, 6, §1046 lg 1 www.riigiteataja.ee/akt/108072011021 välja otsitud 25.12.2011.

Äriseadustik 15.02.1995, jõustunud 01.09.1995 - RT I 1996, 40, 773... RT I, 28.12.2011, 1, § 15 lg 1 www.riigiteataja.ee/akt/128122011050 välja otsitud 30.11.2011.

Yin, R. K. 2011. *Qualitative Research from Start to Finish*. New York, The Guilford Press. Lk:134.